

az eredeti teljes tartozást és nem annak a kényszeregyesség jóváhagyása után a kezes fizetése révén lecsökkentett összegét venni számítási alapul. (Pk. VII. 4381/1937.).

*

A *versenytörvény* szempontjából közömbös, vajjon van-e a felperesnek iparigazolványa, mert a versenytörvényen alapuló kereseti jogot nem a formai jogosultság, hanem az ipari vagy kereskedelmi szolgáltatások teljesítésével való tényleges foglalkozás adja meg. Lényegtelen az a körülmény is, hogy a felperes a maga cégszövegét jogosan használja-e, mert a versenyjog a vállalatot védi, a perindításra tehát a vállalat tényleges tulajdonosa vagy birtokosa jogosult. A keresetőségi jog minden társtulajdonost külön is megillet. (P. IV. 3534/1937.).

Dr. Vági József.

A szolgálati szerződések semmisége és megtámadhatósága.

Az alábbi gondolatmenetre a Kúriának egyik közelmúltban hozott ítélete szolgáltatott alapot (K. II. 1708/1937. J. H. XI. 904.).

A tényállás szerint a munkavállaló felperes a munkaadó vasútvállalattal úgynevezett *külön szerződést* kötött, amely a törvényes rendelkezések értelmében (1914:XVII. t.-c. 2. §. b) pont és 53. §. IV. pont) megakadályozza a szolgálati viszonynak állandósítását és lehetővé teszi annak *felmondással való megszüntetését*. A szolgálati viszony a munkaadó felmondása folytán meg is szűnt, amivel szemben a munkavállaló igényekkel lépett fel és azt állította, hogy *a különszerződést kényszerhelyzetben írta alá, de egyébként is e szerződési kikötés kizsákmányoló jellegénél fogva semmis.*

A Kúria a keresetet elutasította és arra hivatkozott, hogy felperes

„több mint 9 évig teljesített különszerződés mellett szolgálatot az alperes vasútnál, anélkül, hogy ez ellen kifogást tett volna. *A szolgálati viszonyból folyó kölcsönös bizalom és hűség szabályaival pedig ellenkezik, hogy a munkavállaló ilyen hosszú ideig bizonytalanságban tartsa munkaadóját a tekintetben, hogy a vele megkötött szolgálati szerződést érvényesnek tekinti-e, avagy azt kizsákmányolólnak tartja-e.*“

Ez az ítéleti indokolás *külső kifejezési módjában* rendkívül hasonlít azokhoz a megokolásokhoz, amelyekkel a Kúria a szolgálati viszony megszűnéséből származó igényeket — a nyugdíjigényt kivéve — elutasítja akkor, ha azokat *a szolgálati viszony*

megszűnése után jelentékenyebb idő múlva érvényesítik (K. II. 2962/1935. J. H. IX. 1080., K. II. 2459/1935. J. H. IX. 900.)

De a hasonlat *csak látszólagos!* Mert míg az előbbi esetben a *szolgálati viszony megszűnése utáni időmúlással* kapcsolatban vélelmez a joggyakorlat elengedő szerződést, — amely konstrukció a munkajogunkban tétélesen be nem vezetett röviden elévülési időt pótolja,¹⁾ — addig a most tárgyalt ítéleti döntés a *szolgálati viszony tartama alatti időmúlásnak* tulajdonít a szolgálati szerződés semmisségére, illetőleg megtámadhatóságára vonatkozóan *konvalidáló* hatást.

Magánjogunkban a munkajog nem vált külön testté, amiként egyes külföldi jogrendszerekben ez a folyamat befejeződőben van, bár kétségtelen, hogy nálunk is a munkajognak bizonyos sajátosságai fejlődtek ki, amelyek azonban annak általában nem adtak olyan különös jelleget, amely a kötelmijog többi részétől szervesen elválasztaná és különösen pedig megakadályozná, hogy *a munkajog egyes kérdéseinek vizsgálatánál ne indulhassunk ki az általános jogi principiumókból*. Ezen esetben is tehát *ezt kell tennünk*, és fel kell vetni először is azt a kérdést, hogy *általánosságban* a jogügyletek semmisségének és megtámadhatóságának konvalidálására minő hatása van az időmúlásnak? Szem előtt kell t. i. tartanunk azt, hogy az alapul szolgáló kúriai döntés szerint a *kényszer*²⁾ hatása alatt létrejött szolgálati szerződés megtámadhatóságára, illetve a kizsákmányoló szolgálati szerződés relatív semmisségének érvényesítésére irányuló hatalmasság — az időmúlás folytán elenyészett.

Meg kell jegyezmem, hogy az alábbiakban mindig a szolgálati szerződések részleges, azaz egyes rendelkezéseinek semmisségéről, illetve megtámadhatóságáról lesz szó, — mert ámbár elméletileg elképzelhető az egész szerződés semmissége, de a gyakorlatban alig fordul elő ez az eset, s ezzel kapcsolatban a restitúció in integrum-nak kereseti felállítása, — hanem csaknem mindig a szerződés egyes rendelkezéseinek hatályossága képezi a vita tárgyát.

A szolgálati szerződésnek akarati hiányban, vagy hibában szenvedő rendelkezései között lehetnek olyanok, amelyek az *általános* jogügyleti tanok értelmében azok — (mert az illetőnek nincs cselekvőképessége, vagy mert tévedés, megtévesztés, főleg pedig *kényszer* forog fenn) — de lehetnek olyanok is,

¹⁾ V. ö. szerző cikkét „A szolgálati jogviszonyból származó követelések elévülése”. Polgári Jog, 1937. 4. sz.; továbbá dr. Bernhard László értékes tanulmányát „Hozzászólás a szolgálati jogviszonyból származó követelések „elévülése” kérdéséhez” (Polgári Jog 1937. 9. sz.).

²⁾ Természetesen csak „vis compulsiva”-t tételünk fel.

amelyeknek hatálytalanságát *speciális tételes magánjogi rendelkezések* mondják ki (1910/1920. M. E. r. 23. §., — 1900:XXVII. t.-c. 15. §., — 1914:XIV. t.-c. 57. §. stb.). *Az utóbbiaknál a hatálytalanság dogmatizálása mögött a kényszerhelyzet vételezésének legis ratiója van, mert a törvényhozó abból indul ki, hogy a munkavállaló a szóbanforgó rendelkezéshez hozzájárulását csak egyenlőtlen gazdasági helyzetének kényszere, a szolgálati viszonyból származó függő helyzete folytán adta.* Éppen ezért ezek az *ex lege* hatálytalanságok is utólag orvosolhatók; ha a függő helyzet megszűnése után a munkavállaló azt akaratnyilvánítással megerősíti.³⁾

Jogszabály, hogy a jogügylet érvénytelenítésére irányuló hatalmassággal *megokolt időn* belül kell élni, mert indokolatlan késlekedés esetében a jogosult hatalmasságáról lemondottnak tekintendő. Ez a jogszabály bírói gyakorlatunkban él és az irodalom is elismeri.⁴⁾ A bírói gyakorlatból a Mtj.-ba is felszívódott, amelynek 1014. §-a szerint a megtámadható jognyilatkozatokat *egy év* alatt indított keresettel lehet megtámadni.⁵⁾ Az egy évi határidő tételesen is él az 1932:VI. t.-c. 9. §-ában, amely a kizsákmányoló ügyletekre akként intézkedik, hogy: „a sérelmet szenvedő fél a semmiségtől függő jogait nem érvényesítheti attól számított egy év elteltével, hogy a szerződésben vállalt kötelezettségét mind a két fél teljesítette.“

Ezt az általános jogszabályt a szolgálati szerződésekre alkalmazva, *levonhatjuk azt a következtetést, hogy ha a munkavállaló akár általános, akár speciálisan dogmatizált érvénytelenségi okot juttat, hatalmasságát indokolt rövid időn belül, kizsákmányolás esetén pedig a törvényben meghatározott időn belül kell érvényesítenie.*

De vajjon kényszer, illetve kizsákmányolás esetén *mikor kezdődik* az érvénytelenítésre rendelkezésre álló idő? A Mtj.

³⁾ A bírói gyakorlat az 1910/1920. M. E. r. 23. §-ával kapcsolatban ezt ismételtelen kimondotta. Lásd továbbá a 40. J. D. indoklásából: „A bírói gyakorlat elsősorban a rendelet 2. és 23. §-ait akként értelmezte, hogy az érvényes jogszabályoktól való eltérés tilalma csak a szolgálati szerződés megkötésének, vagy módosításának időpontjára vonatkozik, azonban nem terjed ki a szolgálati szerződés felbontásának időpontjára, amikor nem tekintik kizártnak, hogy az alkalmazott a felmondási idő tekintetében részére biztosított jogáról érvényesen lemondhasson.“

⁴⁾ V. ö. P. III. 734/1927. M. D. XVII. 61. „Ha a megtámadással jogosult a megtámadás jogával csak másfél év múlva él s késlekedésének nincs elfogadható oka, a megtámadás jogáról lemondottnak tekintendő“. Továbbá Szladits: A Magyar Magánjog Vázlata I. 164. o.

⁵⁾ A Bgb. 124. §-ának felel meg. A Mtj. 1019. §. is idevilágít: „A megtámadás joga megszűnik, ha jogosult lemond róla, vagy jogának tudatában a megtámadható jognyilatkozatot megerősíti.“

1014. §-a szerint „a kényszerhelyzet megszűntétől“. Az 1932: VI. t.-c. 9. §-a szerint pedig tételes jogszabály: „Ha ... a szerződés kötésére a sérelmet szenvedő fél függő helyzete, vagy a másik félnek nála elfoglalt bizalmi állása szolgáltatott alkalmat, az egy évi határidő e helyzet megszűnése előtt nem veszi kezdetét.“⁹⁾

Már pedig ezzel a jogszabállyal szemben mivel sem indokolható *szöges ellentétben van* a Kúriának megvitatásunk tárgyát képező döntése, amely az ügyleti kikötés érvénytelenítését azon időmúlásra való tekintettel *nem engedi meg, amely a szolgálati viszony fennállása alatt telt el, vagyis azon idő alatt, amíg a vélelmezett kényszer (függőhelyzet) fennforgott*. S ez annál is inkább feltűnő, mert a Kúria ugyanezen tanácsa a II. 1856/1934. számú ítéletben (J. H. IX. 182.) éppen az ellenkező álláspontot foglalta el. Ebben az esetben felperesek különmunkájuknak díjazását a szolgálati viszony megszűnése után kérték. — bár a szerződés ezen különmunka díjazását kifejezetten kizárta, — de a felperesek ezen kikötés *kizsákmányoló jellegét* állították. S a Kúria akkor így döntött:

„Az a körülmény, hogy a felperesek a szerződés felbontását elmulasztották, a megtámadási jog érvényesítését ki nem zárja. A szerződés semmisségét ugyanis nem érinti az a körülmény, hogy az egyébként *kizsákmányolt fél az általa nem helyeselt, de éppen helyzete miatt fenntartani kényszerült szerződést teljesíti.*“

Úgy vélem, hogy a Kúriának ez a döntése felel meg az anyagi igazságnak. Dr. Munkácsi Ernő.

A Pp. 413. §-a és a perújítás.

A Pp. 413. §-a új kerestet enged az előbbi per bíróságánál járadékok és vizontszolgáltatástól nem függő más időszakos szolgáltatások iránt indított perekben a szolgáltatás tartamának és mennyiségének újabb megállapítása iránt, ha azok a körülmények, melyek alapján az előbbi perben hozott jogerős ítélet a szolgáltatás tartamát és mennyiségét a jövőre nézve is megállapította (Pp. 131. §.) lényegesen megváltoztak.

A Pp. 563. §-ának 11. pontja szerint általában perújítást enged jogerős végítélet ellen, — tehát a fent említett perekben is — ha a fél az alapperben előadott vagy elő nem adott tényre vonatkozó oly új bizonyítékot hoz fel, melyet a fél az alapperben nem használt és amely részére az ügy érdemében kedvezőbb határozatot eredményezhetett volna.

Felületes szemlélés után úgy látszik, mintha így a tartási kétféle jogi támadás lehetséges a jogerős ítélet ellen a Pp. 413. és más a Pp. 413. §-ában említett perekben bizonyos esetekben

⁹⁾ Ugyanígy Bgb. 124. §.